

zoon van Indonesië en een nationalist, maar ik weet dat de vlugste manier om vooruit te komen is door met de Hollanders samen te werken, omdat die ons beter kennen dan welk ander volk ook en omdat de toekomst naar de ideeën en beloften van de hoogste in het land, H.M. de Koningin, er zo rooskleurig uitziet. Maar er is nog zo weinig van deze beloften te zien. En, mijnheer van der Plas, ik zal eerlijk zijn. Overal waar ik geweest ben, in Melbourne, Brisbane, Nw.-Guinea Zuid en Noord en hier nu, hoor ik niets anders dan klachten met feiten en ik heb deze feiten zelf meermalen aanschouwd, over het gebrek aan samenwerking en het niet houden der beloften, m.a.w. het maken van te grote verschillen. De oude politiek: ik de meerdere en jij bent niets, komt overal te voorschijn, wanneer men met een minder ontwikkelde of met iemand die men niet kent, in aanraking komt. Ik zelf ondervind persoonlijk deze lage behandeling niet, maar zie ze wel, omdat men mij kent en denkt: 'Hij is wel een geschikte kerel; hij kan daarom wel als onze gelijke beschouwd worden.' Zo is de gedachtengang van de meeste Hollanders en Indo-Europeanen nog, mijnheer van der Plas. Dit is de volle waarheid en een feit.¹

★

Naast de bijna zevenhonderd Indonesische zeelieden die in april '42 in Cowra waren opgesloten, waren er ruim dertienhonderd die van Australië uit bleven doorvaren. Sommigen hadden geen politieke interesses, anderen beschouwden zich als nationalisten. Dat laatste betekende niet dat al die anderen verwachtten of wensten dat er onmiddellijk na de oorlog een einde zou komen aan het Nederlands opperbestuur over de archipel. Toen in april '43 in Melbourne door de inheemse bemanning van het stoomschip 'Tasman' een gezellige avond werd aangeboden aan de er wonende Nederlanders, onder wie een aantal militairen, hield de Indonesische organisator van die avond een toespraak waarin hij zei dat ook de inheemse schepelingen zich inspanden voor het herstel van vrede en recht en dat na de oorlog de Nederlandse driekleur weer in Indonesië geheesen zou worden. Er volgde een verrassing: hij verzocht alle aanwezigen, onder wie van der Plas en gezant van Aerssen, op te staan en te luisteren naar het Wilhelmus en het *Indonesia Raya* - maar dat laatste lied was in Indië voor militairen verboden! Van der Plas nam onmiddellijk het woord en zei in het Nederlands en vervolgens in het Engels (er waren ook Australiërs aanwezig) dat het *Indonesia Raya* geen volkslied was maar

¹ Brief, 20 mei 1945, van Roeslan aan van der Plas (ARA, Coll.-van der Plas, B 2).